

Mannsnavnet *Sakulv*

av Atle Steinar Langekiehl

The Norse male personal name Sakulfr was extremely rare in mediaeval times. The Norwegian historical sources of the period refer to only two persons with this anthroponym, and they both lived in the landscapes east of the Oslo fjord. A third namesake, whose nationality is unknown, was a cleric in the Archbishopric of Lund in Scania.

E.H. Lind interprets Sakulfr as Sak-Úlfr, and Rikard Hornby states that the name Sakulv reminds us of litigation. One of the short names Hornby mentions is «Saki till Sakulv». Jöran Sahlgren disagreed with Lind's etymology. In his study on the sta names in Närke, he stresses that the name of the farm Sagersta was Sakastum in 1335 and refers to the male personal name Saki and its meaning 'strife'.

According to Sahlgren the parish name Sällstorp (Sakæls-thorp in 1344) in the Swedish (formerly Danish) province Halland probably contains the anthroponym Sakulv. After the Middle Ages, the name – now mostly in the form Sukul – was as far as we know still confined to the same district east of the Oslo fjord. Further research may, however, extend the name geography.

It is hardly a coincidence that we find the male personal name Sjøfar in the same region, as there clearly was consanguinity between some of the bearers of those two anthroponyms. The name Sakulv went extinct in the last part of the 18th century.

Genealogi preges av vide sprang i tid og rom; egenskaper som kan gi viktige bidrag til andre vitenskaper, deriblant onomastikken. I en ar-

tikkel i *Norsk slektshistorisk tidsskrift* om Opstad-ætten i Tune kommer jeg inn på det svært sjeldne mansnavnet *Sakulfr* og dets regionale utbredelse (Langekiehl 2012: 43–68).

Der nevner jeg *en passant* noen av dem som etter middelalderen fremdeles brukte de da avledede formene av navnet i Borgarsyssel og på Follo. Daværende redaktør av *Norsk slektshistorisk tidsskrift*, språkforskeren Klaus Johan Myrvoll, oppfordret meg til å skrive om dette antroponymet i et onomastisk tidsskrift, og jeg har fulgt hans råd.

Sukul – én av flere former Sakulfr-navnet fikk etter middelalderen

Norsk personnamleksikon gir følgende konsise forklaring av én av de navneformene *Sakulfr* fikk etter middelalderen: «**Sukul** m, austnorsk dialektform av *Sakulv*» (Kruken & Stemshaug 2013: 527). Under omtalen av *Sakulv*-navnet opplyses det at navnet holdt seg i spredt bruk fram til etterreformatorisk tid i Vestby og deler av Østfold (Kruken & Stemshaug 2013: 488).

Siden *Sukul*-navnet var så sjeldent, er kildebeleggene få. Margit Harsson fremsetter i sitt leksikon over norske rud-navn fra mellomalderen en hypotese om at det var forleddet i et senere forsvunnet gårdsnavn *Sukulrud i Spydeberg (Harsson 2010: 731 f.). Selv om Harssons hypotese er falsifisert (Langekiehl 2017: 99–115), blir den høyst forståelig når vi vet at den bygger på bygningsskatten 1600, og at denne skattelisten har forsøkt å skille mellom de mange *rud*-gårdene i Spydeberg.

Vestre Rud og Østre Rød i Hovin sokn i Spydeberg hvor Sukul Trulsson var oppsitter, ligger i det området på østsiden av Oslofjorden hvor navnet er belagt. For forståelsen og sammenhengens skyld vil jeg innledningsvis kort skissere hvorledes Opstad-ætten er knyttet til *Sakulv/Sukul*-navnet.

Opstad-ætten og Sakulv-navnet

Den ellers ukjente Tarald Opstad, som må ha vært født i et av de første decenniene av 1500-årene, hadde i sitt store jordegods foruten de to Opstad-gårdene, også Borrestad, Grålum, Viste og Strømnes i Tune, en av Nes-gårdene på Jeløya og i det minste en skyldpart i gården Følningen i Aremark (Langekiehl 2012: 67).

Dermed må Tarald i høyeste grad sies å ha tilhørt bondearistokratiet, og det er neppe tvil om at hans svigersønn, Tord Steinarsson, som blant annet overtok begge Opstad-gårdene ved sitt ekteskap med den ene av Taralds døtre, tilhørte det samme sosiale sjiktet. Selv kom Tord, som ble lensmann i Tune, fra gården Roastad i Såner sokn i Vestby, og da hans barn var voksne, overtok han farsgården Roastad (Langekiehl 2012: 62). Roastad var en betydelig gård, som hadde vært en del av Ogmund Berdorsson Bolts veldige godskompleks og i Bolt-slektens eie (Langekiehl 2012: 59).

Tords patronymikon viser at hans far het Steinar, og i 1558 nevnes *Stener Sockordsøn* først av lagrettemennene i Vestby (DN VIII nr. 806). En av dem som betalte gjengjerden i Vestby i 1514 var *Swckel Roffuelstad*. I kildeutgavens navnerregister finner vi ham som *Suckel Rovelstad* (Roastad) (NRJ I s. 23, 786). Steinar Sukulsson var etter alt å dømme Sukul Roastads sønn. I så fall har vi slektsleddet mellom Sukul og den neste eieren av Roastad, Tord Steinarsson.

Så sjeldent dette navnet var, er det forståelig at forfatteren av Vestby bygdebok, Osvald Martinsen, har trodd at det er en skrivefeil og derfor kaller oppsitteren på Roastad i 1514 *Mikkel Roffuelstad* (Martinsen 1976: 872).

Sakulfr-navnet i middelalderen

Sakulfr er et gammelt og ytterst sjeldent mannsnavn. I Norge var det i den grad lite brukt at i de 23 bindene av *Diplomatarium Norvegicum* som hittil er utkommet, nevnes bare to personer med dette navnet. I 1397 bekreftet to lagrettemenn at *Saculfuer Helgisson* hadde betalt for en skogteig han hadde kjøpt i Kråkstad (DN V nr. 377), og i 1439 bevitnet *Sakulfuer Haluardzson* en sak i Ingedal (DN XV nr. 65), mens han i 1443 oppgis å være 50 år da han vitnet om en gård i Idd (DN XI nr. 175).

Hvor unikt *Sakulv*-navnet var, fremgår av at det ellers i Norden bare er kjent ytterligere én person med dette navnet i middelalderen, en geistlig ved Lund domkapittel: «Saculfus, presbiter et monacus». Han døde i annen tredjedel av det 12. århundre (Lunde Domkapitels Gavebøger s. 223), og Axel Olrik nevner denne *Saculfus* som ett av ek-

semplene på de navnene hvor vi er sikre på å ha datidens skånske uttale (Olrik 1898: 89).

Saculfus' nasjonale bakgrunn er ikke kjent, og det er all grunn til å legge vekt på et annet av Olriks utsagn: «Dertil kommer, at en stor mængde udlændinge eller folk med udenlandske navne har haft plads i den skånske gejstlighed eller på anden måde er blevne knyttede til Lunde kapitel» (Olrik 1898: 88).

Utenfor Skandinavia fins det en referanse til dette navnet i en engelsk kilde, men det er ikke et belegg for at navnet var brukt der. Det skyldes at et annet, svært likt navn er blitt feil gjengitt i denne kilden. Mannsnavnet *Saxwulf/Saxulf* var i England så sjeldent at fram til det 11. århundre bare er dokumentert ett eksempel, den berømte biskopen *Saxulf* i Mercia. Når én av listene over biskopene i Lichfield i Staffordshire nevner *Saculfus* som den syvende bispene der, dreier det seg – som de øvrige kildene viser – om at *Saxulfus*' navn er feilskrevet i denne listen (Erdeswick 1820: 212 f.).

E.H. Lind har selvsagt henvisning til de diplomene hvor mannsnavnet *Sakulfr* forekommer (Lind 1905–1915: 865), og i boken om personbinavn konstaterer han: «År säkerligen att fatta som Sak-Úlfr» (Lind 1920–1921: 302). Rikard Hornby gir denne konsise beskrivelsen av navnebakgrunnen: «Om processer mindes vi ved *Sakulf* (12. aarh.'s beg.)» (Hornby 1947: 202). Etymologien skulle da være en *Ulfr* som var så kjent for å føre mange *saker*, at han fikk tilnavnet *Sakulfr*. Ett av de kortnavnene Hornby nevner (s. 245), er «*Saki* (till *Sakulv*)».

Jöran Sahlgren, som fant at han ikke kunne godkjenne Linds tolkning, mener *Sakulfr* er et gammelt fellesgermansk navn. Spor av dette antroponymet må ellers søkes som forledd i stedsnavn, og *Sagersta* i Askersunds sokn i Sundbo herred er blant de navnene Sahlgren drøfter i artikkelen *Stå-namnen i Närke*. I 1335 nevnes (*in sakastum*), og ved en analyse av eierforholdet til denne gården viser han at dette er det første kildebelegget for toponymet *Sagersta*.

Forleddet er etter Sahlgrens tolkning opprinnelig genitiv *Saka* av mannsnavnet *Saki*, og han sammenstiller dette navnet med de gammelhøytyske og gammelsaksiske navnene på *Sak-*. Sahlgren gir en rekke eksempel på disse navnene og finner det sannsynlig at *Saki* i

Sakastum er det samme navnet, og hans tolkning er at grunnbetydningen for stammen er ‘strid, tvist’. Når det gjelder mansnavnet *Sakulfr* som forledd i et stedsnavn, mener han det *kanskje* fins i det hallandske soknenavnet *Sällstorp* (*Sakælsthorp* 1344) (Sahlgren 1927: 73 ff.).

Navnet *Sakulfr* etter middelalderen

Etter middelalderen endrer *Sakulv*-navnet skriveform. Bokstaven *a* i forleddet endres til *u*, og bokstaven *v* i sisteleddet faller bort. Den mest brukte skriveformen nå blir *Sukul*, og Margit Harsson forklarer den språklige utviklingen slik: «tilnamn eller mansnamn og med heving og labialisering *a > u* i forleddet, ein assimilasjon med parallell i til dømes *Unnelsrud*, namn på gnr. 44 i Lier, der forleddet er mansnavnet *Arnulfr*» (Harsson 2010: 732).

Om navneuttalen skriver *Norsk personnamnleksikon*: «Vanleg uttale var *Sukul* (tjukk *l*)» (Kruken & Stemshaug 2013: 489). Det er verdt å merke seg en interessant navneparallell i den samme regionen hvor vi finner *Sakulv*-navet og dets etterreformatoriske skriftform. Her begynner monoftongeringen tidlig, og mansnavnet *Gautulfr* får skriveformen *Guttul*, uttalt med tjukk *l*. I Våler i Østfold ligger gården Guttulsrød (*Gautulfsruð), som i 1397 skrives *j Gotulfs rudi* (RB s. 481), og stedsnavnets <-ls> uttales med retrofleks frikativ (*skj*-lyden), som tyder på at navnet ble uttalt med tjukk *l* (BØ III s. 140 f.).

Det er ikke publisert seriøse navnestudier som viser hvor former avledet av mansnavnet *Sakulfr* fremdeles var i bruk etter middelalderen, men slektsforskeren Sten Høyendahl har med sin gode kjennskap til egnens historie gjort følgende observasjon: «Navnet *Sukel* forekommer enkelte ganger i indre Østfold og Follo i første halvdel av 1600-tallet ...» (Høyendahl 2005: 12, note 61).

Selv om Høyendahl kanskje ikke var klar over at *Sukel* er én av de skriveformene middelalderens mansnavn *Sakulfr* hadde fått, er hans lokalisering av *Sukul*-navnet til indre Østfold og Follo – etter det vi i dag vet – helt korrekt. Det er i denne sammenheng viktig å presisere at når jeg her skal gi noen eksempel på navnebærere fra dette området i etterreformatorisk tid, er siktemålet ikke en fullstendig kartlegging av *Sakulv*-navnet i Norge. Det jeg derimot vil vise, er at det var flere som hadde dette fornnavnet enn man tidligere har trodd.

Innledningsvis skal det bemerkes at både med tanke på hvor sjeldent navnet var og hvor regionalt begrenset bruken av det syns å ha vært, er det rimelig å tro at *Sakulv*-navnet var knyttet til én slekt, og at det er etterkommere av middelalderens navnebærere som senere får navnet. Det historiske kildematerialet er likevel for ufullstendig til at dette kan bli noe annet enn en hypotese.

Her er undersøkelsen begrenset til å spore et mulig slektskap mellom et utvalg personer med fornavnet *Sukul* eller patronymikonet *Sukuls-son/Sukulsdatter* og om de kan ha hatt slektsrøtter i bondearistokratiet. Fremtidige og grundigere studier vil trolig kunne komplementere de eksemplene jeg her gir, og således føre til at det kan tegnes et mer presist kart over navneutbredelsen.

***Sukul*-navnet på Follo**

I fogderegnskapet for Follo 1608–09 bøter *Suckild Hoell* 5 daler i sakefall for å ha hugget noe grantømmer ulovlig.²⁾ *Sukul* var oppsitter på gårdsnummer 22 Hol i Vestby (NG II s. 4). Så sjeldent dette navnet både hadde vært og var, er det lett å forstå at de som har referert til det, kan komme i skade for å feiltolke de mange skrivemåtene det hadde fått etter middelalderen.

Jeg har alt nevnt at Osvald Martinsen kaller *Sukul Roastad* for *Mikkel Roastad*. I Frogn gårdshistorie opplyser forfatteren, Haakon Falck Myckland, at *Sunnkild* brukte gården Havsjødalen i det minste fra 1611 til 1618 da han trolig døde, og at han i 1612 sammen med begge Hallangen-bøndene solgte 70 tylfter sagbord til en hollandsk skipper (Myckland 1967: 584).

Frogn ble etter reformasjonen et anneks til Ås, og i landsskatten 1611 finner vi *Suckild Haffscholldalen* blant ødegårdsmennene i Ås, som betalte ½ daler i skatt.³⁾ Oppsitteren på Havsjødalen nevnes tre ganger i landskatten året etter. Som ødegårdsmann kalles han *Suckuld*, som sageier *Suckill* og som selger av tømmer *Suckildt*.⁴⁾ I 1613 skrives navnet *Suckold* da han nevnes som ødegårdsmann og *Suckild* i de to andre innførlene.⁵⁾

2) NRA, RK, Lensr., Akershus len, 25.2: Fogderegnskap 1608–09, Follo.

3) NRA, RK, Lensr., Akershus len, 28.6: Landskatt 1611, Follo.

4) NRA, RK, Lensr., Akershus len, 33.3: Landskatt 1612, Follo.

Suchull Ørbek i Vestby eier i 1642 på sine stebarns vegne 2 skippund salt pantegods i Ørebekk og 5 ½ lispund mel pantegods i Hol i samme sokn.⁶⁾ *Suckel Rumerud* opptrer sammen med *Oluff Toper* i en sak som kom opp for Oslo lagting 8. mars 1578. De opptrådte på sine medarvingers vegne og innløste et pant i gården *Skeesager* (Stub s. 167). Sukul var oppsitter på Rommerud i Frogn, gårdsnummer 39 i Ås, som er den eneste gården med dette navnet vi finner i *Norske Gaardnavne* (NG II s. 78).

At Sukul Rommerud hørte hjemme på Follo, bekreftes ytterligere av at Olav var oppsitter på gården Topper i Garder sokn i Vestby. Av en optegnelse lagmann Nils Stub gjorde under datoen 20. april 1574 fremgår det at Olav Topper og Halvor Svineskog, som var gift med Lars Olavssons datter, skulle betale gjelden etter Lars, da begge var hans arvinger (Stub s. 71). Også gården Svineskog ligger i Garder sokn (NG II s. 16).

Det fremgår av kildekontekstene at Sukul Rommerud, Olav Topper og Halvor Svineskog tilhørte én og samme slektskrets. Ellers får vi ytterligere et eksempel på bruken av *Sukul*-navnet på Follo i en lett tilgjengelig publisert kilde. I *Skattematrikkelen 1647* nevnes *Suchell Schouff* (Skog) i Vestby (Skm 1647 II s. 47).

Selv en meget overflattisk genealogisk undersøkelse syns å indikere at mannsnavnet *Sukul* i denne egn er knyttet til en bestemt slekt. I prestens manntall 1664 finner vi *Hans Sucholsen*, som oppgis å være 50 år gammel, på gården Jonstad i Vestby.⁷⁾ Så unikt og regionalt begrenset dette navnet var, er det derfor ikke overraskende at Steinar Roastad hadde den største skyldparten og bygselen over Hans Sukulssons gård, Jonstad i Vestby.

Det er i seg selv et interessant onomastisk spørsmål hvor langt fram i tiden mannsnavnet *Sukul* ble brukt på Follo. Jeg vil imidlertid ikke gå nærmere inn på denne problemstillingen, da et av de primære målene for denne lille studien er å peke på at *Sakulv*-navnet også etter

5) NRA, RK, Lensr., Akershus len, 34.1: Landskatt 1613, Follo.

6) NRA, Sth., D IX Jordebøker, nr. 18.3: Odelsjordebøker 1633–58, Follo 1642.

7) NRA, RK, Manntall 1664–66. I. Sokneprestenes manntall. Bd. 2. Vestby sokn, pag. 328.

middelalderen syns å være konsentrert til et lite geografisk område på østsiden av Oslofjorden.

Fremtidige undersøkelser vil vise om det virkelig forholder seg slik, og de må også konsentrere seg om de tilfellene hvor mansnavnet *Sukul* fins i patronymika, som hos Hans Sukulsson Jonstad i Vestby. Dermed kan vi gå over til Spydeberg, hvor Margit Harsson mente mansnavnet *Sukul* var forleddet i et gårdsnavn.

***Sukul*-navnet i Spydeberg**

Mannsnavnet *Sukul* er sterkt knyttet til Spydeberg og har lange røtter der. Roar Arnesson, som var oppsitter på gården Sundby i Spydeberg og nevnes i ett diplom fra 1536 (DN IV nr. 1108) og i to diplom fra 1538 (DN VI nr. 734 og DN XXIII nr. 479), var gift med Ingeborg *Sukulsdatter*,⁸⁾ og ellers kan *Sukul*-navnet belegges sammenhengende i Spydeberg fra slutten av 1500-årene til siste del av det 18. århundre. Spydeberg grenser i nord til Enebakk på Follo og er innenfor det geografiske området hvor vi kan forvente å finne dette mansnavnet.

Da navnet er så sjeldent, er det en overkommelig oppgave å gi en oversikt over dem som nevnes med antroponymet *Sukul* og patronymikonet *Sukulsson/Sukulsdatter* i de tre eldste bevarte ministerialbøkene for Spydeberg. Så unikt *Sukul*-navnet var, er det – som tidligere nevnt – ikke urimelig å tro at navnebærerne hadde den samme stamfaren og har tilhørt én slekt. Ved å kombinere kirkebøkernes opplysninger med andre kilder, blir det mulig å trekke noen sikre konklusjoner om slektskapsforhold mellom navnebærere.

Da *Suchel Husebys* barn Elen ble døpt 10. februar 1721 var Einar Kåtorp en av fadderne.⁹⁾ *Ener Suchelsen* og Anne Hansdatter ble viet i Spydeberg i 1708,¹⁰⁾ og *1723-matrikkelen* viser at Einar Sukulsson var oppsitter på Lille Kåtorp.¹¹⁾ Denne gården var eid av Einar Bergers arvinger.¹²⁾

8) NRA, Igsi-arkivet. Avskrift av diplom datert 1. mai 1620.

9) SAO, Spydeberg kirkebok nr. 1, (1696–1738), fol. 179b.

10) *Ibid.*, pag. 93.

11) NRA, RK, ROA, Matrikkel 1723, Bd. 100, Matrikkelprotokoll, fol. 48b. Spydevold prestegjeld.

Ener Suchulsen og Rønnaug Aslaksdatter ble viet 4. april 1735,¹³⁾ og *Ener Succulsen Lie* ble begravd 22. desember 1754. Han var da enkemann og 75 år gammel.¹⁴⁾ *Suchel Bottelsøn* og Anna Svendsdatter ble viet i Spydeberg 23. april 1720.¹⁵⁾ *Suchul i Hoffsplassens* datter Marte ble døpt 3. januar 1723.¹⁶⁾ Den andre ministerialboken for Spydeberg prestegjeld begynner i 1739, og det første året den føres, registreres *Sukul Haavsplassen* som fadder under datoen 20. september.¹⁷⁾ Det er *Sukul Hovsplassen Harsson* viser til som belegg for navnet i Spydeberg.

Succul Dingstadpl. ble begravd i Spydeberg 30. mars 1749, 60 år gammel.¹⁸⁾ Hans datter *Marthe Succulsdatter Dingstadpl.* stod åpenbart skriftemål 17. november 1754,¹⁹⁾ og hennes datter Rønnaug ble døpt 24. november samme år.²⁰⁾ *Martha Succulsdatter* ble gift i 1760,²¹⁾ og fire år senere ble *Eli Succulsdatter Kioss* gift i Spydeberg.²²⁾ Enken *Eli Succoltsdaatter Aasem* ble begravd i Spydeberg 11. august 1782 og var da 62 år gammel.²³⁾

I artikkelen om det hypotetiske gårdsnavnet *Sukulrud i Spydeberg viser jeg at *Sukul Trulsson Vestre* og *Østre Rud* hadde sønnen *Einar Sukulsson Rud* og sønnesønnene *Sukul* og *Botolv Einarsson Rud*. Jeg har ovenforgitt kildegrunlaget for den konklusjonen jeg da trakk:

Når vi vet at *Sukul Trulsson Ruds* sønnesønner het *Sukul* og *Botolv* og ser på frekvensen av disse navnene i Spydeberg i det følgende århundret, er det ikke vanskelig å trekke den slutning at de fleste – om ikke alle – av dem vi i det følgende århundret

12) NRA, RK, ROA, Matrikkel 1723, Bd. 99, Eksaminasjonsprotokoll, fol. 73b. Spydevold prestegjeld.

13) SAO, Spydeberg kirkebok nr. 1, (1696–1738), pag. 309.

14) SAO, Spydeberg kirkebok nr. 2, (1739–80), fol. 194a.

15) SAO, Spydeberg kirkebok nr. 1, (1696–1738), fol. 177a.

16) *Ibid.*, fol. 186b.

17) SAO, Spydeberg kirkebok nr. 2, (1739–1780), fol. 71a.

18) *Ibid.*, fol. 190a.

19) *Ibid.*, fol. 117b.

20) *Loc. cit.*

21) SAO, Spydeberg kirkebok nr. 2, (1739–80), fol. 26a.

22) *Ibid.*, fol. 29b.

23) SAO, Spydeberg kirkebok nr. 3, (1778–1814), fol. 297a.

finner i Spydeberg med døpenavnet *Sukul* eller med dette navnet i sitt patronymikon, har vært hans etterkommere (Langekühl 2017: 110).

Nå er også Sukul Trulsson Ruds slektsbakgrunn kjent. Sten Høyendahl gir i artikkelen *Guttul Torkelsrud og hans etterslekt* en rekke opplysninger om Sukul, som åpenbart var sønn av Truls Gåseby i Rødens sogn, og Gullik Trulsson Gåsebys bror (Høyendahl 2005: 10 ff., 19).

Sukul Trulsson Ruds røtter i bondearistokratiet

Når det gjelder så sjeldne navn som *Sjøfar* og *Sakulv*, bør forskningen ikke begrense seg til navnetolkningen og navnenes geografiske utbredelse, men også la navnebærernes sosiale status inngå i undersøkelsene. Den tidligere nevnte Sakulv Hallvardsson som bevitnet en sak i Ingedal i 1429, opptrådte der sammen med lagmann Sigurd Sjøfarsson. De var etter alt å dømme sambygding, og både *Sakulv*- og *Sjøfar*-navnet finner vi i middelalderen og senere i den samme egn (Langekühl 2016: 90).

Når vi vet hvor sjeldent mansnavnet *Sakulfr* var i middelalderen og dets avledede former senere, er det interessant at Sukul Trulsson Ruds slekt etter alt å dømme var nær forbundet med dem som nevnes i skiftet på Skjør i Eidsberg i 1562. At slekten kan knyttes til jordegods som nevnes i dette skiftet (Høyendahl 2005: 9, 11), indikerer frendskap med Østby-ætten.

Videre tyder sammensetningen av Sukul Trulsson Rud og Mogens Moens jordegods på at de var nære slektninger (Høyendahl 2005: 12), og Hans Pålsson på Østre Røtnes i Nes, som eide 10 lispund i Moen, var Pål Aslaksson Røtnes' sønn og Aslak Dingstads sønnesønn (Juel 2003: 516).

Ramstad-Dingstad-ættens tilknytning til Østby-ætten er sikker nok. Aslak Dingstad var gift med Asbjørg Rolvsdotter, Rolv Sjøfarsson i Østbys datter (Langekühl 1991: 37, 62 f., Langekühl 2004: 48).

Odd Sukulsson og slektskretsen som eide gården Kleppe

Det norske kildematerialet fra 1500-årene er svært begrenset, og derfor bør de som da hadde former av *Sakulv*-navnet eller patronymikon med

dette navnet ikke overses, selv om deres hjemstavn ikke oppgis i kilden. Her skal det bare nevnes ytterligere én person, som er kjent fra en sak som ble ført for Oslo lagdømme.

Under datoen 26. juni 1572 noterte lagmannen i Oslo, Nils Stub, den tiltalen Hans Torersson på sin kvinnes vegne og *Odt Sukelsen* og hans medarbeidere hadde til Tjodolv Andersson. Det dreide seg om gården Kleppe, og det ble avsagt dom om at Hans skulle ha åsetet på denne gården, mens motparten skulle betale Tjodolv den landskylden som ikke var betalt innen månedsdag fra dommen, og det korn og høy som de har (Stub s.14 f.).

I en ny dom 29. januar 1573 ble Tjodolv Andersson på Kleppe dømt til å betale Hans Torersson landskyld etter orskurd og gi ham sitt kosthold og kongen 4 mark i domrov. Tjodolv opplyste at Hans har sådd noe hos ham, og saken skulle derfor avklares ytterligere (Stub s. 34).

Denne avklaringen er kjent fra Stubs nedtegnelse under datoen 27. juni 1575. Hans og Odd, som nå kalles *Od* og *Oddt Sukulsen*, skulle møte på Kleppe 28. september, hvor seks mann og lagmannen skulle foreta et rett skifte, og den som eide mest, skulle ha åsetet. Det førte til at Odd Sukulsson og Vagleik Aslaksson overlot åsetet på Kleppe til Hans. Kleppe skulle heretter følge Hans, som skulle gi Odd og Vagleik landskyld og holde gården i hevd (Stub s. 107).

Vi får ikke vite hvor denne Kleppe-gården har ligget, men det må ha vært i Oslo lagdømmes jurisdiksjonsområde. Kanskje vil slektsforskere med inngående kjennskap til det aktuelle området kunne fastslå Odd Sukulssons hjemstavn. I selve kjerneregionen for *Sukul*-navnet finner vi fire aktuelle Kleppe/Klepper-gårder: Klepper i Idd, Klepper i Rakkestad, Klepper i Såner i Vestby og Kleppe i Onsøy. De to siste kan vi etter alt å dømme se bort fra av kildemessige årsaker.

Konklusjon

Soknenavnet *Sällstorp* (*Sakælsthorp* i 1344) tyder på at *Sakulfr*-navnet har vært brukt i Halland, mens nasjonaliteten til den *Saculfus* som var prest og munk ved Lund domkapittel i annen halvdel av det 12. århundre, er ukjent. De norske middelalderkildene nevner bare to

menn med *Sakulv*-navnet. Den ene var knyttet til Kråkstad på Follo, den andre til Ingedal og Idd i Nedre Borgarsyssel.

Knappheten på skriftlige kilder fra denne perioden gjør at det ikke kan utelukkes at *Sakulv*-navnet har vært brukt flere steder i Norge enn i landskapene på østsiden av Oslofjorden. Det som imidlertid er sikkert nok, er at det både i norsk og nordisk sammenheng har vært svært sjeldent.

Det var også *Sjøfar*-navnet, og det er neppe tilfeldig at Sigurd *Sjøfarsson* og *Sakulv* Hallvardsson i 1429 opptrer sammen i en sak fra Ingedal. Begge antroponymene kan knyttes til en slekt, og genealogisk syns navnebærerene å ha tilhørt en større krets av frender i denne egn. Både Sukul Trulsson Ruds slekts frendskap med Østby-ætten og Sukul Roastads sønnesønn Trond Steinarssons ekteskap med storbonden Tarald Opstads datter peker direkte mot en slektsbakgrunn i bondearistokratiet.

Med tanke på datidens meget frie ortografi er det ingen tvil om at kildenes mange skrivemåter av mannsnavnet *Sakulv* etter middelalderen skal gjengi den formen det da hadde fått, *Sukul*. De eksemplene jeg har gitt på utbredelsen, tyder på at det også da var begrenset til et lite område som omfattet Follo og deler av Østfold. Det utelukker ikke at *Sakulv*-navnet kan ha hatt en større utbredelse i Norge enn den vi i dag kjenner, men det vil bare fremtidige undersøkelser kunne vise. Det som er sikkert nok, er at i løpet av det 18. århundre forsvinner det også i Spydeberg.

Litteratur og kildeutgaver

BØ = Kåre Hoel: *Bustadnamn i Østfold*. I–. Oslo 1994–.

DN = *Diplomatarium Norvegicum*. I–. Chr./Oslo 1847–.

Erdeswick, Sampson 1820: *A Survey of Staffordshire Containing the Antiquities of that County*. Westminster.

Harsson, Margit 2010: *Leksikon over norske rud-namn frå mellomalderen*. Oslo.

Hornby, Rikard 1947: Fornavne i Danmark i middelalderen. *Nordisk Kultur*. Bd. 7. Stockholm – Oslo – København, s. 187–234.

Høyendahl, Sten 2005: Guttul Torkelsrud og hans etterslekt. *NST XL*, s. 3–54.

Juel, Eirik (red.) 2003: *Spydeberg Bygdebok*. Midtbygda med stasjonsbyen. Bd. 1/1. Spydeberg.

- Kruken, Kristoffer & Ola Stemshaug 2013: *Norsk personnamnleksikon*. 3. utg. ved Kristoffer Kruken. Oslo.
- Langekiehl, Atle Steinar 1991: Slektene fra Møklegård og Kil. De eldste kjente ledd. *NST* XXXIII, s. 25–98.
- Langekiehl, Atle Steinar 2004: Slektene på Skog i Skiptvet og Søgård i Øymark. Nye innfallsvinkler til to slekter i bondearistokratiet med adelig bakgrunn. *Genealogen* 2/2004, s. 37–53.
- Langekiehl, Atle Steinar 2012: Opstad-ætten i Tune. *NST* LXII, s. 171–234.
- Langekiehl, Atle Steinar 2016: Mannsnavnet *Sjøfar* – onomastikk og genealogi. *NN* 33, s. 83–96.
- Langekiehl, Atle Steinar 2017: Det hypotetiske gårdsnavnet *Sukulrud i Spydeberg – onomastikk og primærkilder. *NN* 34, s. 99–115.
- Lind, E.H. 1905–1915: *Norsk-isländska dopnamn ock fingerade namn från medeltiden*. Uppsala – Leipzig.
- Lind, E.H. 1920–1921: *Norsk-isländska personbinamn från medeltiden*. Uppsala.
- Lunde Domkapitels Gavebøger. (Libri datici Lundenses). København 1884–1889.
- Martinsen, Osvald 1976: *Vestby Bygdebok*. Bd. 2. Vestby.
- Myckland, Haakon Falck 1967: *Bygdebok for Frogn*. Gårdshistorien. Frogn.
- NG = *Norske Gaardnavne*. I–XIX. Kristiania/Oslo 1897–1936.
- NRJ = *Norske Regnskaber og Jordebøger fra det 16de Aarhundrede*. I–V. Christiania/Oslo 1887–1983.
- NRA, RK = *Det norske Riksarkivet, Rentekammeret*.
- NST = *Norsk slektshistorisk tidsskrift*.
- Olrik, Axel 1898: Tvedelingen av Saksens kilde, et genmæle. *Arkiv för nordisk filologi*, bd. 14, ny följd, tionde bandet (1898), s. 47–93.
- RB = *Biskop Eysteins Jordebog (Den røde Bog)*. Christiania 1879.
- Sahlgren, Jöran 1927: Nordiska ortnamn i språklig och saklig belysning. 9. Stannamen i Närke. *Namn och bygd* 15, s. 1–87.
- SAO = *Statsarkivet i Oslo*.
- Skm 1647 = *Skattematrikkelen 1647*. I–XVII. Oslo 1969–78.
- Stub = *Nils Stubs Optegnelsesbøger fra Oslo Lagthing 1572–1580*. Kristiania 1895.